

Våra värdefulla platser

En studie av bildpedagogik som ger elever möjlighet att påverka sin livsmiljö

Louise Bjerstedt

Konstfack

Institutionen för bild- och slöjdpedagogik

Självständigt arbete i bild, 30 HP

Ämneslärarprogrammet med inriktning mot arbete i gymnasieskolan (Bild/Design)

VT 2021

Handledare: Andrea Creutz, Tyra Nilsson, Camilla Gåfväls

Examinator: Anette Göthlund

Abstrakt (utkast)

I denna studie undersöks ungdomar i gymnasieålders användning – och upplevelse – av sina egna samt våra gemensamma platser. Detta ska i förlängningen undersöka huruvida man med bilddidaktiska metoder och verktyg kan medvetandegöra ungas rätt till insyn och påverkan i demokratiska processer som har inflytande på förändringar av våra gemensamma platser. Undersökningen har gett två ungdomar möjligheten att med engångskamera fotografera de platser som de själva ansett vara av värde, eller extra mycket använda under det senaste året.

Nyckelord

Livsmiljö, medborgardialog, gemensamma platser, platsfenomenologi, autentiskt lärande

Innehållsförteckning

Abstrakt (utkast)	2
Nyckelord	2
1.1 Introduktion	4
1.2. Bakgrund	4
1.2.1 Autentiskt Lärande	4
1.2.2 Livsmiljö, medborgardialog & FN:s barnkonvention.....	5
2.3 Syfte.....	8
2.4 Frågeställning	9
2. Empiri	9
3. Urval, avgränsning och metod	9
3.1 Intervjuer med tre kunniga inom fältet – "vuxengruppen"	10
3.2 Fotoworkshop med ungdomar	11
3.2.1 Planera workshop.....	11
3.2.2 Hitta deltagare till fotoworkshopen	11
3.2.3 Deltagare i workshopen och dess upplägg.....	12
3.3 Semistrukturerade intervjuer med vuxengruppen och fotoelicitering med deltagare i workshopen	14
3.4 Analysmetod – Tolkande fenomenologisk analys	15
3.5 Gestaltning.....	17
3.6 Etiska aspekter och överväganden	17
4. Tidigare forskning	19
5. Teori och tolkningsram	20
5.1 John Dewey.....	20
5.1.1 Pragmatism och Learning by Doing.....	20
5.1.2 Lärande genom Inquiry.....	21
5.1.2 Demokrati och utbildning enligt Dewey	21
5.2 Christian Norberg-Schulz platsfenomenologi	23
5.2.1 Platsens ande, genius loci	23
5.2.2 Orientering, identifikation och platsförlusten	24
6. Bearbetning och analys.....	26
6.1 Intervjuer med vuxengruppen	26
6.1.1 Ingrid Svetoft: DrottningH, en forskningsprocess	26
6.1.2 Madeléne Beckman	28
6.1.3 Karin Knapp.....	29
6.2 Intervju med workshopdeltagare.....	30
6.2.1 Deltagare-1: Den sociala aspekten av en plats	30
6.2.3 Deltagare-2: Naturen och egentiden.....	33
7. Tolkning och resultat	37
8. Slutdiskussion	39
9. Gestaltning/utställning.....	40
10.Källförteckning	41
Bilagor	43

1. Inledning

1.1 Introduktion

“Utbildningen ska främja elevernas utveckling till ansvarskännande människor, som aktivt deltar i och utvecklar yrkes- och samhällslivet.”¹ Det är i denna koncisa och väl formulerade mening från läroplanen för gymnasieskolan (GY11) som mitt examensarbete tar avstamp.

Vi befinner oss i en tid där en mängd olika faktorer – bland annat klimathot och bostadsbrist – kräver att medborgare visar engagemang och blir mer insatta i frågor som rör vår livsmiljö.² Jag har under mina VFU - perioder³ på gymnasieskolor mött ungdomar som visar ett stort engagemang, och tillika oro för både sin egen och planetens framtid. Dessa känslor och intressen bör och vill jag som pedagog möta och bearbeta i undervisningen.

Jag, som en utopivriden lärarstudent och blivande bildpedagog, tror att ämnet bild i gymnasieskolan har fantastiska förutsättningar att ta hand om och ta tillvara på elevernas engagemang och intressen. Bildämnet öppnar upp för att bearbeta oro och känslor med olika verktyg och metoder. I min undersökning hoppas jag kunna reda i *om*, och *hur*, man med hjälp av elevernas *livsmiljöer* (se vidare förklaring av begreppet under Bakgrund nedan) kan förankra bildundervisningen i världen utanför skolan, och på så vis möta eleverna i deras oro och engagemang samt visa att deras frågor inte är något som förminskas eller tas lättsinnigt.

1.2. Bakgrund

1.2.1 Autentiskt Lärande

Att som elev känna att ens utbildning inte är relevant, eller att som elev inte förstå syftet med undervisningen är inget nytt fenomen. Den amerikanska filosofen, psykologen och utbildningsreformatorerna John Dewey publicerade mellan år 1880–1952 en mängd verk som på olika sätt berör skolan samt hur man som pedagog skapar relevans i utbildningen.⁴ Dewey menar att genom att lyfta in autentiska situationer och problem – plockade från världen utanför skolans väggar – så kan undervisningen uppfattas som mer användbar och relevant för eleverna.⁵

¹ Läroplan för gymnasieskolan 2011: reviderad 2019, Sjätte upplagan, Skolverket [Stockholm], tillgänglig på <https://www.skolverket.se/undervisning/gymnasieskolan/laroplan-program-och-amnen-i-gymnasieskolan/laroplan-gy11-for-gymnasieskolan>, 2021-02-04.

² Broms Wessel, Ola, Tunström, Moa & Bradley, Karin (red.), *Bor vi i samma stad? om stadsutveckling, mångfald och rättvisa*, Pocky, Stockholm, 2005, s.10

³ Vfu är förkortning av verksamhetsförlagd utbildning

⁴ Dewey, John, *Demokrati och utbildning*, Daidalos, Göteborg, 1999, s. 169–170.

⁵ John Dewey, *Demokrati och utbildning*, 1999, s.170

Autentiskt lärande kan förklaras som verklighetsbaserad undervisning, alltså att undervisningen grundar sig i situationer och kunskaper som är hämtade från världen utanför skolan. Det finns inget facit som anger exakt hur autentiskt lärande ska se ut eller vilka metoder en pedagog kan applicera i sin undervisning för att skapa ett autentiskt lärande. Detta eftersom det är ett pedagogiskt förhållningssätt snarare än en metod. Även Skolverket verkar hålla med om att undervisningen behöver förankras i samhället och arbetslivet utanför skolan:

Elevernas kunskapsutveckling är beroende av om de får möjlighet att se samband. Skolan ska ge eleverna möjligheter att få överblick och sammanhang. Eleverna ska få möjlighet att reflektera över sina erfarenheter och tillämpa sina kunskaper.⁶

Skolan kan inte ensam förmedla alla de kunskaper som eleverna kommer att behöva. Det väsentliga är att skolan skapar de bästa samlade förutsättningarna för elevernas bildning, tänkande och kunskapsutveckling. I det sammanhanget ska skolan ta till vara de kunskaper och erfarenheter som finns i det omgivande samhället och som eleverna har från bl.a. arbetslivet. Den värld som eleven möter i skolan och det arbete som eleven deltar i ska förbereda för livet efter skolan.⁷

I och med att bildämnet genom sin praktiska natur redan har tagit ett kliv bort från den traditionella ”katederundervisningen”, som autentiskt lärande motsätter sig, så har bildundervisningen goda förutsättningar att samspela väl med både autentiskt och värdeskapande lärande.⁸

I studien används autentiskt lärande och ungdomars vardagsmiljöer för att undersöka ungdomars upplevelser och tillträde till våra gemensamma livsmiljöer. Det senare är ett paraplybegrepp för dom platser vi lever och verkar på. Genom att – i den inom ramen för uppsatsarbetet genomförda workshop som förklaras mer utförligt senare – inkludera teman, ämnen och frågor som känns relevanta för deltagarna så vill jag bekräfta att ungdomarnas tankar och intressen är angelägna och betydelsefulla.

1.2.2 Livsmiljö, medborgardialog & FN:s barnkonvention

Livsmiljö

Begreppet *livsmiljö* är hämtat från regeringspropositionen *Politik för gestaltad livsmiljö*.

Propositionen syftar till en helhetsplanering där arkitektur, design, form, konst och kultur tillsammans ska verka för en hållbar utformning av den miljö och de platser som vi lever och verkar på i samhället; som till exempel torg, bibliotek, skola, arbetsplats, gångstråk, innergårdar, cykel- och körbanor.⁹

⁶ Läroplan för gymnasieskolan (Gy11), s. 4.

⁷ Läroplan för gymnasieskolan (Gy11), s. 4.

⁸ Åsen, *Varför bild i skolan? – en historisk tillbakablick på argument för ett marginaliserat skolämne*, s.

⁹ Regeringens proposition 2017/18:110, *Politik för gestaltad livsmiljö*, Stockholm 2017, s. 4-9.

När vi skapar eller gör förändringar i våra gemensamma livsmiljöer så behöver man väga samman många olika perspektiv för att dessa platser ska fungera väl. Bland annat så måste miljöerna anpassas efter funktion och användning, och även historia och kulturvärde behöver vägas in. För att en helhetsplanering av det slaget som propositionen förordar ska fungera så behövs ett samarbete mellan olika myndigheter och medborgare respektive deras specifika expertiser.¹⁰ I propositionen fick fyra statliga aktörer – ArkDes, Riksantikvarieämbetet, Statens konstråd och Boverket – i uppdrag att i samverkan med varandra arbeta mot gemensamma mål.¹¹

Jag valde att använda begreppet livsmiljö till min undersökning just för att det innefattar en bredd där även konst och kultur är inbegripet, till skillnad från exempelvis bostadsplats eller närmiljö.

Medborgardialog

Medborgardialog är en del av plan- och bygglagen. Den finns till för att vi som medborgare har rätt till insyn och påverkan när förnyelse eller förändringar av våra gemensamma livsmiljöer sker.¹² Medborgardialog blir allt viktigare för varje år som går då en mängd olika faktorer, bland annat klimatfrågor och bostadsbristen, kräver nytänkande och omdefiniering av våra livsmiljöer.¹³ Jonna Bornemark, professor i filosofi, inleder sin antologi *Medborgardialog - om det svåra i att mötas: praktikers reflektioner om ett av demokratins viktigaste verktyg* med att beskriva hur medborgardialogen blir en allt viktigare kanal för politiker och tjänstemän att kommunicera genom – för att få kontakt med medborgare – i takt med att intresset och engagemanget för den representativa demokratin sjunker.¹⁴

Medborgardialog är en vettig och viktig del av plan- och bygglagen. Dock finns flera återkommande problem och svårigheter kring lagen. Dessa problem beror bland annat på att det inte är specificerat hur eller när i byggprocessen en medborgardialog bör hållas, vilket ofta

Tillgänglig på: <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/proposition/2018/02/prop.-201718110/>
2021-05-08

¹⁰ Orrje, Henrik & Lindholm, Anna (red.), *Konsten att gestalta offentliga miljöer: samverkan i tanke och handling*, Statens konstråd, Stockholm, 2013, s. 7.

¹¹ Regeringens proposition 2017/18:110, *Politik för gestaltad livsmiljö*, Stockholm 2017, s. 4-9.

Tillgänglig på: <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/proposition/2018/02/prop.-201718110/>
2021-05-08

¹² Plan- och bygglagens (SFS 2010:900) 5 kap 12 §, 2010, Tillgänglig på:

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/plan--och-bygglag-2010900_sfs-2010-900, 09-05-2021

¹³ Broms Wessel, Ola, Tunström, Moa & Bradley, Karin (red.), *Bor vi i samma stad?: om stadsutveckling, mångfald och rättvisa*, Pocky, Stockholm, 2005, s. början

¹⁴ Bornemark, Jonna (red.), *Medborgardialog - om det svåra i att mötas: praktikers reflektioner om ett av demokratins viktigaste verktyg*, Arkus, Stockholm, 2016, s. 9

resulterar i att medborgarna bjuds in för sent i processen; när de flesta beslut redan är fattade.¹⁵ En annan återkommande svårighet kretsar kring representation, vilket bland annat kommer till uttryck i att medborgare som engagerar sig på dialogmötena sällan brukar representera hela området.¹⁶

Allt oftare involveras barn och unga i medborgardialoger och i projekt som rör deras livsmiljö. Barn har ett perspektiv som kan vara svårt för vuxna att riktigt sätta sig in i. Vi förstår deras behov men vi kommer inte långt om vi inte låter barn själva berätta hur de uppfattar sin omvärld.¹⁷ Dock lyser ungdomar i gymnasieåldern med sin frånvaro när det gäller medborgardialog. I mina efterforskningar inför denna studie så har jag stött på ett par olika goda exempel i vilket grundskolan har samarbetat med kommun och andra aktörer utanför skolan i projekt som handlar om att ge elever chans till insyn och påverkan i omgivningar kring- eller på skolan; på ett sätt som går ihop med skolans läro- och kursplan och därmed kan arbetas på under skoltid i olika ämnen.¹⁸ Liknande samverkansprojekt har jag dock inte funnit i samma utsträckning med gymnasieskolor.

Livsmiljö och medborgardialog går hand i hand. De behöver samspela med varandra för att fungera som det är tänkt i plan- och bygglagen och i riksdagens proposition om gestaltad livsmiljö.¹⁹ Att ha insyn i och förståelse om, hur och när, vi som medborgare har rätt att få vår röst hörd och vara med i processer som rör förändring av våra gemensamma platser och städer är både en demokratisk rättighet och ett gemensamt ansvar som medborgare, enligt min grundsyn.

FN's barnkonvention

FN:s Barnkonvention blev svensk lag den 1 januari 2020. Lagen gäller alla personer under 18 år. Det är framförallt två artiklar som jag anser är värda att uppmärksamma när vi diskuterar planeringen av våra gemensamma livsmiljöer:

Artikel 12: Du har rätt att uttrycka dina åsikter i alla frågor som rör dig. Vuxna ska lyssna och ta hänsyn till dina åsikter. När en myndighet eller domstol hanterar eller beslutar i en

¹⁵ Bornemark, *Medborgardialog - om det svåra i att mötas: praktikers reflektioner om ett av demokratins viktigaste verktyg*, 2016, s. 10.

¹⁶ Bornemark, *Medborgardialog - om det svåra i att mötas: praktikers reflektioner om ett av demokratins viktigaste verktyg*, 2016, s. 10.

¹⁷ Bornemark, *Medborgardialog - om det svåra i att mötas: praktikers reflektioner om ett av demokratins viktigaste verktyg*, 2016, s. 10.

¹⁸ Orrje & Lindholm (red.), *Konsten att gestalta offentliga miljöer: samverkan i tanke och handling*, 2013, s. 33

¹⁹ Orrje & Lindholm (red.), *Konsten att gestalta offentliga miljöer: samverkan i tanke och handling*, 2013, s. 40

fråga som rör dig ska du få möjlighet att komma till tals.²⁰

Artikel 3: När vuxna fattar beslut som rör barn ska de se till ”barnets bästa”. Det betyder att de vuxna alltid ska tänka på vad som är bra för dig och hur beslutet kommer att påverka dig. Du ska få det skydd och den omvårdnad du behöver. Det är lika viktigt att vuxna tänker på ”barnets bästa” när beslutet rör många barn.²¹

I min undersökning kommer dessa två artiklar ur barnkonventionen, tillsammans med plan- och bygglagen, utgöra studiens utgångspunkt. Dessa lagar kan tolkas och förstås som att det – i rollen som framtida lärare – är förtjänstfullt att se till så att barn förstår att de har rätt att bli hörda, samt har rätt till insyn i förändringar av de platser som är gemensamma. Alla elever som passerar grund- och gymnasieskolan ska ha förståelse för sina rättigheter i ett demokratiskt samhälle. Det är en av skolans främsta uppgifter.²²

2.3 Syfte

Ungdomar i gymnasieålder (15–19 år) hörs och syns sällan i medborgardialog. Inte heller förekommer ungdomar i många studier om ämnet. Yngre barn och vuxna förekommer däremot allt oftare i dessa sammanhang. Avsaknaden av ungdomar motiverar mig att undersöka hur vi kan öka ungdomars intresse och involvering i frågor som rör våra gemensamma livsmiljöer.

Studiens syfte är att undersöka ungdomars upplevelser av och användning av våra gemensamma livsmiljöer, de platserna som vi lever och verkar på. Undersökningen använder sig av bildpedagogisk metod för att undersöka hur kunskap kan förmedlas, hur insyn kan ges, samt hur intresse kan skapas hos gymnasieungdomar kring frågor som rör våra gemensamma livsmiljöer.

Studien kommer för mig i min kommande roll som bild- och designlärare ha relevans när jag bemöter ungdomars oro och tankar angående frågor som rör deras vardagsliv och framtid utanför skolan. Detta kan exempelvis röra sig om klimatfrågor, oro över bostadsbristen respektive tillgången på jobb. Av ovanstående anledning kan studien även vara av intresse för pedagoger inom bild samt andra ämnen i gymnasieskolan.

²⁰ Barnkonventionen: *FN:s konvention om barnets rättigheter*, UNICEF Sverige, Stockholm, 2009, s. 18. Tillgänglig på: <http://unicef-porthos-production.s3.amazonaws.com/barnkonventionen-i-sin-helhet.pdf> 2021-05-08

²¹ Barnkonventionen: *FN:s konvention om barnets rättigheter*, UNICEF Sverige, Stockholm, 2009, s. 18. Tillgänglig på: <http://unicef-porthos-production.s3.amazonaws.com/barnkonventionen-i-sin-helhet.pdf> 2021-05-08

²² Läroplan för gymnasieskolan (Gy11), s. 2

2.4 Frågeställning

Med avstamp i ovanstående bakgrund, respektive studiens syfte, har jag formulerat den frågeställning som min undersökning besvarar:

Vilka kunskaper får jag – om mina möjligheter att som bildpedagog främja framtida elevers tillvaratagande av sina möjligheter att påverka sin livsmiljö – genom att tillgodogöra mig erfarenheter från sakkunniga i fältet samt genomföra fotoeliciteringsprojekt med gymnasieungdomar?

2. Empiri

Undersökningens empiriska material består av ljudupptagningar samt två ungdomars gestaltningar i form av sammanlagt 29 stycken fotografier. Empirin samlades dels in under tre separata intervjutillfällen med personer som är kunniga inom fältet för min undersökning, samt vid en fotoworkshop med tillhörande fotoelicitering med två ungdomar. Empirin ligger till grund för analysen av ungdomars upplevelse och användning av våra gemensamma livsmiljöer.

3. Urval, avgränsning och metod

Undersökningen har väglett av en fenomenologisk forskningsstrategi. Valet av strategi grundar jag i att medborgardialog har en fenomenologisk anda. Medborgardialog och fenomenologi har gemensamt att de erkänner individens erfarenheter och upplevelse av sin vardagsvärld som väsentliga.²³

Martyn Denscombe, professor i social forskning, beskriver i boken *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*, fenomenologi som passande för småskaliga kvalitativa undersökningar som lägger särskild vikt vid informanternas och deltagarnas subjektiva uppfattningar, åsikter och erfarenheter.²⁴ Denscombe hävdar även att den semistrukturerade intervjuformen lämpar sig särskilt bra vid en fenomenologisk undersökning, då denna intervjuform tenderar att utforska

²³ Denscombe, Martyn, *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*, fjärde upplagan, Studentlitteratur, Lund, 2018, s.109-110.

²⁴ Denscombe, *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*, 2018, s. 187–188.

ämnet och frågorna på djupet och tillåter informanten att styra intervjun utifrån sina erfarenheter i ämnet.²⁵

Som framkommit består undersökningen av två delar. Den första delen utgörs av intervjuer med tre personer (vuxengruppen) som arbetar med eller kring frågor som rör samma kunskapsområde som min undersökning. Jag valde att göra dessa intervjuer för att i starten av studien få insyn och förståelse för hur man kan arbeta med ungas livsmiljöer och för att samla information och idéer till hur jag kunde planera workshopen. Den andra delen är en fotoworkshop med efterföljande intervju där två ungdomar har fått i uppdrag att fotografera gemensamma platser som de uppfattar har varit värdefulla eller platser som de använt frekvent under det gångna året.

3.1 Intervjuer med tre kunniga inom fältet – "vuxengruppen"

Valet av deltagare i intervjustudien grundar sig på deras tidigare erfarenheter av arbete med ungdomar och medborgardialog. Informanterna är alla personer som i sitt yrke har jobbat med projekt, eller kring frågor, som rör ungas livsmiljö eller ungas involvering i medborgardialog. Intervjuerna har fungerat som en förberedelse och inspiration för att kunna planera och genomföra workshopen. För att inte blanda ihop med intervjuerna av ungdomar efter workshopen, kallas de inledande tre intervjuerna för "vuxengruppen". Dessa intervjuer har alltså legat till grund för planering av den senare workshopen med gymnasieungdomarna.

Informant 1 - Madelène Beckman, intendent för ArkDes pedagogiska arbete, har lång erfarenhet av arbete med ungdomar och frågor rörande stadsplanering i en museikontext, samt av hur arbete med skolprogram tar form ur ett pedagogiskt perspektiv – i en museikontext – riktade till lärare och elever.

Informant 2 - Karin Knapp arbetar som gymnasielärare i bild och design, samt har under många år involverat elevernas livsmiljöer i undervisningen; bland annat genom nära samarbete med Trafikkontoret Stockholm och olika museum i storstockholmsområdet. Jag valde att ha med Karin Knapp då en del av studiens syfte relaterar till hur man kan arbeta kring dessa frågor i Bildämnet på gymnasiet.

Informant 3 – Ingrid Svetoft, arkitekt och universitetslektor i urbana studier, har i olika projekt arbetat för att involvera barn i mellanstadiet i medborgardialoger. Projekten är oftast samarbeten mellan kommun och grundskolor. Ingrid Svetoft har bland annat varit ledande i

²⁵ Denscombe, *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*, 2018, s. 193–195.

att plocka fram den dialogmodell som ligger till grund för workshopen. Jag ansåg att denna intervju är av vikt för min undersökning då många av de metoder som används på yngre barn även kan appliceras på äldre ungdomar.

Inför intervjuerna med de tre informanterna i vuxengruppen hade jag via mejl förklarat vad min undersökning handlar om i stora drag, samt varför jag önskade att intervjuas just dem. Exempelvis så visste Karin Knapp att jag ville intervjuas henne angående samarbetet mellan gymnasieskolan och Trafikkontoret. Till intervjuerna förberedde jag 5–8 frågor för var och en av informanterna.²⁶

Under intervjuerna så frågade jag inte hur jag skulle planera min workshop. Det var först under analysen av det transkriberade intervjumaterialet som planeringen av workshopen startade.

3.2 Fotoworkshop med ungdomar

3.2.1 Planera workshop

Planeringen av workshopen inleddes först efter att samtliga intervjuer var utförda med vuxengruppen. Ingrid Svetoft i vuxengruppen har varit med och utvecklat *Arkitekter i skola*, en metod som exempelvis kan användas om arkitekter och/eller stadsplanerare vill lära känna ett område ur ett barns perspektiv, eller vill att barnen ska delta i en medborgardialog om utvecklingsmöjligheter i ett område.²⁷ Det är med andra ord en metod för dialog om stadsutveckling och planering med barn och unga i skolan. Metoden är framtagen av Sveriges Kommuner och Regioner i samarbete med arkitekter och pedagoger.²⁸ Metoden tillåter barn och unga att synliggöra de delar i sitt bostadsområde som de själva vill lyfta eller ifrågasätta. Detta innebär att barnen får bli experter på sin livsmiljö. Metoden består av fem delmoment, *Här och nu*, *Dåtid*, *Omvärld*, *Framtid* och slutligen en återkoppling. Metoden är framtagen för att kunna appliceras på flera ämnen i enlighet med grundskolans läroplan (Lgr11).²⁹ Jag har framförallt inspirerats av den första punkten *Här och nu* där deltagarna efter intro får ge sig ut och fota ”sin bästa plats” i sitt område för att sedan i grupp berätta om vad som gör platsen speciell och värdefull för dem.

3.2.2 Hitta deltagare till fotoworkshopen

För att hitta deltagare till fotoworkshopen kontaktade jag både skolor, fritidsverksamheter och intresseföreningar av olika slag i Stockholmsområdet. Sveriges Ungdomsråd nappade direkt

²⁶ Exempelvis så löd en fråga till Ingrid Svetoft som följer: *Du har arbetat med projekt i vilket barn blir delaktiga i medborgardialog, kan du berätta lite mer om varför barn bör involveras i medborgardialoger?*

²⁷ Sveriges komuner och landsting, *Arkitekter i skolan* - <https://dialogguiden.se/article/show/1099>

²⁸ Sveriges komuner och landsting, *Arkitekter i skolan* - <https://dialogguiden.se/article/show/1099>

²⁹ Sveriges komuner och landsting, *Arkitekter i skolan* - <https://dialogguiden.se/article/show/1099>

på min förfrågan och skickade ut en inbjudan till samtliga ungdomsråd i Stockholm. Efter några dagar hade jag ett antal ungdomar som var intresserade av att delta i workshopen. Inga krav på förkunskaper eller intressen ställdes. Enda kravet jag ställde var att de skulle vara i gymnasieålder (16–19 år).

Sveriges ungdomsråd är en samarbets- och intresseorganisation vars huvudsakliga syfte är att stötta och verka för ungdomars rättigheter och intressen.³⁰ Värt att notera är att många av ungdomsrådets medlemmar är engagerade, intresserade och har kunskap i frågor som rör demokrati, rättigheter som medborgare, politik och dylika frågor. Deltagarna i workshopen kommer in med en antagbar förkunskap om och intresse för demokratiska frågor. Dock behövs det inte någon förkunskap, eller särskilt intresse, för att kunna medverka i workshopen.

3.2.3 Deltagare i workshopen och dess upplägg

Workshopens utformning är som nämnts inspirerad av dialogmodellen *Arkitekter i skolan*.

Med denna i åtanke började jag planera en workshop där deltagarna får göra en egen fotografisk bildokumentation av de platser som under det gångna året har besökts ofta eller varit värdefulla för deltagaren.

Deltagarna var från början fem stycken ungdomar i gymnasieåldern, hemmahörande på olika platser i Stockholms län. Dock så hoppade tre av deltagarna av under studiens gång, den främsta anledningen till detta var tidsbrist enligt ungdomarna själva. Då två av dessa tre hoppade av i ett väldigt sent stadie av undersökningen så fanns det inte tid att börja om processen med att hitta och introducera andra ungdomar för workshopen.

Efter första mejlkontakt så har var och en av deltagarna fått ett paket hemskickat innehållande en engångskamera, instruktioner (se figur 2) samt returpaket för att kunna skicka tillbaka kameran till mig för framkallning. Deltagarna fick tillbaka framkallade fotografier och jag en uppsättning av deras fotografier så att vi både skulle ha tillgång till varsin uppsättning av fotona under efterföljande intervju

³⁰ Sveriges ungdomsråd - <https://sverigesungdomsrad.se/vart-uppdrag/>

Vilka platser har Du funnit värde i, eller vistas extra mycket på de gångna året? Corona har fått oss alla att omvärdera allt det som kändes så självklart innan, som exempel att mötas i skolan/jobbet, sitta ihopträngd på något härligt café mitt i stan, eller att åka kollektivt varje dag. Vi saknar allt detta förstås (och förhoppningsvis kan vi göra allt detta igen snart!). Men vi får inte glömma att vi kanske har hittat nya sätt och platser att umgås eller slappna av på. Jag personligen har promenerat längst med vattnet vid Årstaviken nästan dagligen, och jag har börjat sitta på Årsta torg, sola och titta på folk. Dessa två platser sätter jag ett helt annat värde på nu. En annan plats som jag har upptäckt och passerar flertalet gånger i veckan på grund utav att jag har slutat ta bussen och börjat cykla/ promenera istället är tunneln som går under tunnelbanespåren vid Gullmarsplan, jag tycker platsen är besvärlig att passera, de är en otrygg och stressad stämning.	Du ska fota: • 27 bilder av platser som varit av värde, eller som du har besökt extra mycket under det senaste året. • Försök att fundera när du är på platsen varför den är trivsam/otrygg/fn/ful, tex om de porlande vattnet från fontänen enligt dig gör platsen extra trivsam, så ta en bild av fontänen!
Vad räknas då som gemensamma platser eller offentliga rum? Gemensamma platser är ett brett begrepp som syftar till dom bebyggda platser som alla har tillgång till kan innefatta t ex. torg, gångstigar, köpcentrum, tunnelbanan, bibliotek.	Hur du fotar: • Skruva upp de lilla "rullhjulet" på baksidan av kameran (längst upp till höger) tills det tar stopp. • Håll inne blixtnappen på kamerans framsida tills lampan på kamerans ovsida lyser rött. • Sikta in dig på de du ska fota, håll kameran stilla och tryck av!
	När du har fotat klart: • Lägg tillbaka kameran i den lilla kartongfickan som kameran låg i när den va förpackad. Alternativt linda in kameran i lite hushållspapper/tidningspapper. • Lägg ner kameran i den lilla postpåsen som finns i paketet du fick av mig. • Lägg på lådan eller lämna in hos ett postombud :) Klart!
	Tveka inte att höra av dig om du har frågor eller funderingar! Louise.bjerstedt@student.konstfack.se Tel: [REDACTED]

Figur 1 Instruktioner till workshopsdeltagare

Engångskameran valde jag som verktyg framför exempelvis mobilkameran av följande anledningar:

- Lika förutsättning för alla, engångskameran öppnar upp för att det ska gå att medverka i workshopen oberoende av om man har tillgång till en egen mobilkamera/digitalkamera eller ej.
 - Avgränsning, för att inte bildmaterialet ska bli allt för stort och för att deltagarna ska slippa lägga massa tid och energi på urval. Med engångskameran går det att fota enbart 27 bilder.
 - Nytt och spännande, du läste rätt, analogt foto är på väg tillbaka, även hos yngre!³¹
- Detta baseras även på iakttagelser från mina två första VFU-perioder på en gymnasieskola i centrala Stockholm. Bland de valbara kurserna erbjöds analog fotokurs. Denna kursen var väldigt populär och uppskattad bland eleverna.

³¹ <https://sverigesradio.se/artikel/7279282>

3.3 Semistrukturerade intervjuer med vuxengruppen och fotoelicitering med deltagare i workshopen

Vuxengruppen

Intervjuerna med vuxengruppen hölls över den digitala videotelefoni-tjänsten Zoom.

Den intervjuvariant jag valde för vuxengruppen är semistrukturerade intervjuer som enligt Denscombe passar för kvalitativa småskaliga studier.³² Den semistrukturerade intervjun tillåter informanten att utveckla och spinna vidare på sina idéer och uttalanden utifrån den frågan eller ämnet som intervjuaren har valt ut i förhand.³³ Den semistrukturerade strukturen ansåg jag passande för vuxengruppen då det jag ville ha ut av dessa intervjuer var informanternas erfarenhet och upplevelse av att arbeta i yrken eller projekt i vilket ungas förhållande till våra gemensamma livsmiljöer – och hur intresset för de senare främjas – har stått i centrum.

Empirin från intervjuerna består av ljudinspelningar.

Fotoelicitering med workshoppedeltagarna

Fotoworkshopen med ungdomarna avslutas med en intervju där fotografierna deltagarna har tagit fungerar som underlag för en fotoelicitering. Det är en intervjumetod i vilket man använder bilder eller foton som grund till samtalet. Vaike Fors, docent i pedagogik, och Åsa Bäckström, filosofie doktor i idrottsvetenskap, beskriver i boken *Visuella metoder* att genom att kombinera ungas egna bilder och berättelser kan ett nyanserat material framträda.³⁴ Marisol Clark-Ibáñez, professor i sociologi, beskriver i antologin *Doing Visual Research with Children and Young People* vikten av att låta barn som medverkar i en fotoelicitering producera egna bilder; snarar än att jag som vuxen producerar bilder och presenterar för dem.³⁵ Clark-Ibáñez framhåller att om deltagarna får fotografera de motiv och platser som de anser vara betydelsefulla utifrån sitt eget perspektiv, blir de experter avseende sina platser och förskjuter därigenom maktbalansen bort från (fördelar för) vuxen/forskare i riktning mot ungdom/deltagare.³⁶ Utifrån detta anser jag att intervjumetoden är lämplig för studien, då deltagarnas fotografier och berättelser tillsammans kan synliggöra deras upplevelse och

³² Denscombe, *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*, 2018, s. 268–269.

³³ Denscombe, *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*, 2018, s. 268–269.

³⁴ Fors, Vaike & Bäckström, Åsa, *Visuella metoder*, 1. uppl., Studentlitteratur, Lund, 2015, s. 123.

³⁵ Clark-Ibáñez, Marisol, ”Gender and being ”bad”: inner-city students photographs” i *Doing visual research with children and young people*, Thomson, Pat (red.), Routledge, London, 2008 s. 104

³⁶ Clark-Ibáñez, *Gender and being ”bad”: inner-city students photographs*, 2008, s. 104

användning av de platser de har valt att fotografera. Fotoelicitering genomfördes över Zoom med en deltagare i taget. Tyvärr så fotograferade Deltagare-1 bara två platser, med ett foto var. Alltså fanns det bara två foton som låg till grund för fotoeliciteringen. Detta var godtagbart för undersökningens ändamål, eftersom Deltagare-1 påtalade att dessa platser var av stor vikt för hen. Fotoeliciteringen blev mycket innehållsrik. Deltagare-2 hade däremot 27 foton som fick ligga till grund för fotoeliciteringen.

Empirin från workshopen består alltså både av deltagarnas egna fotodokumentation samt av ljudinspelningar.

3.4 Analyismetod – Tolkande fenomenologisk analys

För analys av empirin användes analysmetoden *tolkande fenomenologisk analys (IPA)*. IPA är en analysmetod som syftar till att som forskare försöka förstå hur informanterna upplever, känner och tänker inför en specifik händelse, plats eller situation. Metoden är ideografisk, vilket innebär att den används till forskning som vill belysa enskilda unika händelser snarare än generell allmän kunskap.³⁷

I *Handbok i kvalitativ analys* (2019) så har Christina Back och Carina Berterö författat kapitlet som beskriver IPA. De förklarar att analysmetoden bygger dels på *hermeneutiken* och dels på den fenomenologiska metoden. Hermeneutik är en tolkningsmetod där tolkningen och forskarens egna förståelse och erfarenhet är centrala för analysen.³⁸ Hermeneutiken brukar oftast användas för att tolka och analysera textbaserad empiri, medans IPA snarare lämpar sig till undersökningar där empirin främst består utav ett fåtal men djupgående samtal eller intervjuer med informanter. Back och Berterö skriver även att informanterna bör vara en homogen grupp. Alltså att de bör ha snarlika erfarenheter.³⁹ De gemensamma erfarenheterna för vuxengruppen består i att dom alla har jobbat med frågor som rör ungas insyn och användning av våra gemensamma livsmiljöer. Medans det gemensamma för de två deltagarna i workshopen dels består i att dom är i samma ålder, samt dels att de båda medverkar i workshopen.

Back och Berterö presenterar en analysmodell i fem steg. Jag har valt att inspireras av deras modell snarare än att kopiera den. Det centrala i modellen är att repetitivt bearbeta det insamlade materialet för att ge en mångfacetterad och nyanserad tolkning av materialet.⁴⁰

³⁷ Back, Christina & Berterö, Carina, ”Interpretativ fenomenologisk analys” i *Handbok i kvalitativ analys*, Fejes, Andreas & Thornberg, Robert (red.), Upplaga 3, Liber, Stockholm, 2019, s. 167-168.

³⁸ Back, Christina & Berterö, Carina, *Interpretativ fenomenologisk analys*, 2019, s. 170.

³⁹ Back, Christina & Berterö, Carina, *Interpretativ fenomenologisk analys*, 2019, s. 168.

⁴⁰ Back, Christina & Berterö, Carina, *Interpretativ fenomenologisk analys*, 2019, s. 171-72

Analysen av materialet är uppdelad i fem steg.

1. Under intervjuerna föra anteckningar, av ord och meningar, som kort sammanfattar vad som sägs.
2. Första genomlysningen av inspelningarna, nu fyller jag på mina anteckningar från steg 1 mer detaljerat.
3. Gör ett urval från anteckningarna och göra ytterligare en genomlysning av materialet. I detta steget så sker även transkribering av utvalda bitar av intervjun.
4. Genomläsning av transkriberingen. Under genomläsningen så för jag även anteckningar över mina tolkningar och tankar om vad som har sagts.
5. Ytterligare en genomläsning av transkriberingen samt av mina tolkande anteckningar.

I analysen av fotoeliciteringen med ungdomarna så färgkodade jag även transkriberingarna för att få en enklare översikt över materialet. **Blå** för de delar av materialet som handlar om personens känslomässiga anknytning till platsen. **Lila** för de delar som handlade om en social aspekt av platsen. **Grön** för beskrivningar av platsens praktiska användning. Det jag inte kunde definiera för stunden, men fortfarande ansåg viktigt, fick förbli svart.

Exempel på analys:

Transkribering	Tolkning/kommentar
om man skulle tagit bort bron så skulle inte bilarna kunnat passera, men hade velat ta bort	Reflekterar över hur andra människor/staden skulle påverkas av en förändring som hen anser positiv
de är många känslor, men de är framförallt värme, en hemma känsla, det är mitt andra hem, jag kan bara vara	En väldigt viktig plats för deltagaren som värdesätts på olika plan
skolan i sig, alltså miljön spelar inte så stor roll för mig, de handlar mer om människor och stämning, de man ser är inte så viktigt för mig	Platsen hade inte uppfattats på samma sätt utan dess sociala påverkan

3.5 Gestaltning

Att gestalta betyder att ge form till en idé. Idén med denna studie är att undersöka ungdomars användning och upplevelser av sina egna samt våra gemensamma platser. Deltagarna i workshopen har fått gestalta sina platser, och genom detta, delge sin uppfattning av dem. Detta har gjorts med hjälp utav en engångskamera.

Figur 2 Foto taget av mig, Louise Bjerstedt 2021

Jag själv har gestaltat på samma sätt, med samma verktyg och efter samma instruktioner för att medvetandegöra mina platser, detta har genererat 27 fotografier. Dessa fotografier gestaltar inte endast platser, utan även min idé om att jag som blivande bild- och designlärare måste ha både en praktisk och en teoretisk förståelse och erfarenhet av de uppgifter jag ger elever. Formen för min idé är även skönjbar i de val som jag som studentforskare har tagit under studiens gång – som exempelvis mitt val att använda mig av fotoelicitering framför intervju, eller i mitt val av teoretiskt ramverk. Alla dessa valen har gemensamt att de är genomförda med en bilddidaktisk baktanke. i vilken teorin och praktiken båda är närvarande.

3.6 Etiska aspekter och överväganden

Samtliga tre informanter i vuxengruppen godkände muntligt inför intervjun att medverka med namn i studien. De informerades även om att intervjun enbart kommer att användas i forskningsändamål som underlag för mitt examensarbete, samt att ingen annan än jag kommer få tillgång till eller lyssna på det inspelade ljudmaterialet från intervjuerna. Informanterna blev informerade om att dom när som helst under studiens gång har möjlighet att avbryta sin medverkan samt att lyssna igenom ljudinspelningen eller läsa igenom transkriberingar eller uppsatsen innan den publiceras.

Jag gjorde detta val då deras specifika yrkestitel och/eller medverkan i specifika projekt har varit viktigt för undersökningen att få referera till. Då det inte finns så många som arbetar med dessa specifika yrken eller projekt så hade det varit enkelt att identifiera personerna trots

att deras namn bytts ut i studien. Ingen känslig information framkom under intervjuens gång. Inget har därför heller fått mig att ifrågasätta detta val.

Empirin genererad från workshopen och efterföljande intervjuer är insamlad i enlighet med Vetenskapsrådets fyra huvudsakliga forskningsetiska principer: informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet.⁴¹

Alla deltagare i workshopen är minderåriga och har fått fylla i en informations- och samtyckesblankett (se bilaga 1). Deltagarna är dock över 15 år och behöver inte vårdnadshavares underskrift för att få medverka.⁴² Vid intervjutillfället så redogjorde jag muntligt för hur materialet skulle användas, för att säkerställa att inga missuppfattningar skett samt för att ge deltagarna möjlighet att ställa frågor.

Deltagarna erbjöds även möjligheten att delta med sina fotografier på Konstfacks vårutställning 2021. Deltagarna informerades om hur, när och vem som medverkar på utställningen samt vad detta skulle innebära för deltagaren själv. En av deltagarna gav därefter sitt medgivande att delta på Konstfacks vårutställning 2021 med fullständigt namn.

Deltagarna informeras i blanketten att medverka i studien är frivillig samt att de när som helst under studiens gång kan avbryta sin medverkan, detta i enlighet med informationskravet.⁴³ Deltagarna har även blivit erbjudna att läsa transkriberingar och/eller lyssna till ljudinspelningen.⁴⁴ Konfidentialitetskravet blir tillgodosgjort då det i blanketten framkommer att deltagarna i uppsatsen kommer att anonymiseras genom att bli tilldelade ett fingerat namn.⁴⁵ De platserna som deltagarna har fotograferat kommer inte att nämnas vid namn. Inte heller har något känsligt material framkommit varken under intervjuerna eller i fotografierna. För att uppfylla nyttjandekravet så informeras deltagarna i blanketten om att alla uppgifter och data endast kommer att användas i forskningssammanhang.⁴⁶

⁴¹ Vetenskapsrådet, *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*, 2002 s. 6. Tillgänglig på:

https://www.vr.se/download/18.68c009f71769c7698a41df/1610103120390/Forskningsetiska_principer_VR_2002.pdf, 2021-03-08.

⁴² Vetenskapsrådet, *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*, 2002 s. 9.

⁴³ Vetenskapsrådet, *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*, 2002, s. 10.

⁴⁴ Vetenskapsrådet, *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*, 2002, s. 7-8.

⁴⁵ Vetenskapsrådet, *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*, 2002, s. 12.

⁴⁶ Vetenskapsrådet, *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*, 2002, s. 14.

4. Tidigare Forskning

I avhandlingen *Communicating Place – Methods for Understanding Children's Experience of Place* (2006) undersöker Sofia Cele hur barn kommunicerar sina erfarenheter och olika aspekter av platser.⁴⁷ Cele låter barnen som medverkar i undersökningen använda sig av olika metoder och verktyg som kameror, teckning, promenader och intervjuer för att dokumentera och kommunicera olika platser. Olika metoder och verktyg menar Cele speglar olika aspekter av en plats. Till skillnad från i denna undersökningen så är deltagarna i Celes avhandling yngre barn.

Fredrik Lindstrands avhandling *Att göra skillnad, Representation, identitet och lärande i ungdomars arbete och berättande med film* (2006) undersöker hur gymnasieungdomar använder det egna filmskapandet för att arbeta och bearbeta sina egna kulturella och sociala sammanhang.⁴⁸ Lindstrand låter ungdomar dokumentera sina liv, upplevelser och erfarenheter utanför skolans väggar. Detta kopplar jag i min undersöknings kontext till autentiskt lärande.

Sofia Wiberg har använt sin egna erfarenhet som processledare i två dialogprocesser som utgångspunkt för sin avhandling *Lyssnandets praktik: Medborgardialog, icke-vetande och förskjutningar* (2018) i vilket hon vill undersöka och synliggöra lyssnandets roll i dialogprocesser med medborgare.⁴⁹ Istället för att lägga fokus och problematisera de former och ramar medborgardialogen brukar följa, respektive istället för att rikta blicken mot de marginaliserade grupper som inte brukar få sin röst hörd- eller ens dyka upp på dialogmöten, undersöker Wibergs avhandling tjänstepersoners rutiner och tillvägagångssätt.⁵⁰ Jag valde att ta med denna avhandling trots att den inte berör barn eller ungas medverkan i medborgardialog i fokus, men den innehåller ett fåtal delar i vilket Wiberg reflekterar över sitt eget agerande när hon som processledare har grupperat in ungdomar i egna grupper, snarare än att de har fått medverka på de ”allmänna” dialogmötena.⁵¹

⁴⁷ Cele, Sofia, *Communicating place: methods for understanding children's experience of place*, Acta Universitatis Stockholmiensis, Diss. (sammanfattning) Stockholm: Stockholms universitet, 2006, Stockholm, 2006. Tillgänglig på: <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:su:diva-20088> 2021-05-07

⁴⁸ Lindstrand, Fredrik, *Att göra skillnad: representation, identitet och lärande i ungdomars arbete och berättande med film*, HLS förlag, Diss. Stockholm: Stockholms universitet, 2006, Stockholm, 2006, s. 4.

⁴⁹ Wiberg, Sofia, *Lyssnandets praktik [Elektronisk resurs] Medborgardialog, icke-vetande och förskjutningar*, KTH Royal Institute of Technology, Diss. Stockholm : Kungliga Tekniska högskolan, 2018, Stockholm, 2018. Tillgänglig på: <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:kth:diva-228373> 2021-05-01

⁵⁰ Wiberg, *Lyssnandets praktik Medborgardialog, icke-vetande och förskjutningar*, s. 6.

⁵¹ Wiberg, *Lyssnandets praktik Medborgardialog, icke-vetande och förskjutningar*, s. 151.

5. Teori och tolkningsram

Jag har valt att ta hjälp av två olika teorier/teoretiker under min bearbetning och analys av mitt insamlade material för att täcka upp olika delar av mitt arbete. Nedan följer en närmare beskrivning av de olika teorierna och teoretikerna:

- John Deweys teorier kommer att appliceras främst på de delar av mitt arbete som rör autentiskt lärande och demokrati, den pedagogiska aspekten av min studie.
- Christian Norberg-Schulz's platsfenomenologiska teori kommer i studien användas för att förstå och beskriva människans samspel med platsen, vad en plats gör med oss, och vad vi gör för platsen. Denna teori kommer användas i de delar av min undersökning som handlar om workshopdeltagarnas upplevelser av de platser som de har valt att fotografera.

5.1 John Dewey

Jag vill blicka utanför skolans väggar i min undersökning och det är elevens/deltagarens egna upplevelser och erfarenheter som kunskapen ska ta avstamp i. Självklart är jag inte den första som tänkt i dessa banor. I denna uppsats tar jag stöd av John Dewey (1859–1952), den amerikanska filosofen och utbildningsreformatören som blev ansiktet utåt för pragmatismen.⁵²

Deweys tankar och teorier är grunden till det som vi idag kallar för autentiskt lärande.

Jag har utifrån mitt insamlade material valt ut tre av Deweys idéer som är starkt sammankopplade med varandra. Jag valde *Pragmatismen* och *Learning by Doing, Inquiry* och Deweys tankar om demokrati i utbildningen då dessa tre tillsammans utgör en bra teoretisk grund för att förklara hur och varför autentiskt lärande är användbart och viktigt för mig som blivande bild- och designpedagog.

5.1.1 Pragmatism och Learning by Doing.

Pragmatismen är en kunskapsteori som syftar till att kunskap ska gå att koppla till människors subjektiva erfarenheter. Teorin menar att kunskapen vi lär oss bör vara sådan kunskap som vi kan ha användning för som aktiva samhällsmedborgare, både i vårt vardagsliv och i vårt yrkesliv.⁵³ Dewey och pragmatismen ansåg att teori och praktik inte gick att skilja från varandra, det vi människor företar oss kommer alltid innehålla både en teoretisk och en praktisk aspekt.⁵⁴ Detta ledde till att uttrycket Learning by Doing uppkom som är starkt förknippat med Deweys kunskapsteorier trots att det inte är något som Dewey själv har

⁵² Säljö, Roger, ”Den lärande människan – teoretiska traditioner” i *Lärande, skola, bildning*, Lundgren, Ulf P., Säljö, Roger & Liberg, Caroline (red.), Fjärde utgåvan, reviderad, Natur & Kultur, Stockholm, 2017, s. 241.

⁵³ Säljö, *Den lärande människan – teoretiska traditioner*, 2017, s. 242

⁵⁴ Säljö, *Den lärande människan – teoretiska traditioner*, 2017, s. 243

myntat, utan är en förkortad version av ”Learn to do by knowing and to know by doing” som han skrev i boken *Applied Psychology* från 1889.⁵⁵ Uttrycket syftar till att det inte enbart går att läsa sig till kunskap utan att eleven ska arbeta praktiskt för att uppnå förståelse.⁵⁶

Jag valde pragmatismen och Learning by Doing som teoretiska utgångspunkter då deltagarnas tanke och reflektion i valet av plats (teorin) eller objekt på platsen i kombination med den praktiska handlingen att med en kamera dokumentera de uttänkta platserna går väl ihop med dessa teorier.

5.1.2 Lärande genom Inquiry

John Deweys användning av det engelska ordet *Inquiry* översätts bäst för sammanhanget som undersökning. Lärande genom Inquiry innebär att vi utgår från ett problem, osäkerhet eller undran i antingen undervisningen eller i elevens vardag. Till detta hör att läraren måste våga bemöta och interagera med elevernas erfarenhet och vad de anser vara ett reellt problem i deras värld eller vardag.⁵⁷ Lärande genom Inquiry ska enligt Dewey byggas upp som en forskningsprocess, som startar med en frågeställning eller problem för att sedan undersökas och utvecklas, brytas ner och organiseras genom att eleverna får experimentera och söka fakta och information om problemet.⁵⁸ Ofta innebär detta att eleven behöver vidga sin verklighetsuppfattning, eller omformulera sin förståelse av olika frågor eller fenomen. När vi lär genom Inquiry så är inte syftet att besvara en fråga eller att lösa alla problem, utan att lära sig att vi i livet måste våga konfrontera problem och frågor. Om vi inte vågar detta så kommer vi inte heller ha ett problem att lösa.⁵⁹

Inquiry kommer i min bearbetning av empirin att hjälpa mig att beskriva och förmedla mina tankar om hur och varför jag som blivande bildpedagog ska bemöta och kan använda elevernas egna erfarenheter i bildundervisningen.

5.1.2 Demokrati och utbildning enligt Dewey

Dewey anser att skolan ska vara en demokratisk institution där eleverna får vara med och påverka sin undervisning, lärande genom Inquiry och learning by doing är exempel på metoder som enligt Dewey kan öka elevernas påverkan och inflytande.⁶⁰ I enlighet med learning by doing så anser Dewey att det inte enbart går att läsa sig till vad demokrati är och

⁵⁵ wikipedia LOL

⁵⁶ Säljö, *Den lärande människan – teoretiska traditioner*, 2017, s. 243.

⁵⁷ Säljö, *Den lärande människan – teoretiska traditioner*, 2017, s. 250.

⁵⁸ Säljö, *Den lärande människan – teoretiska traditioner*, 2017, s. 250.

⁵⁹ Säljö, *Den lärande människan – teoretiska traditioner*, 2017, s. 250.

⁶⁰ Säljö, *Den lärande människan – teoretiska traditioner*, 2017, s. 245-250.

hur det fungerar, utan för att förstå demokrati så måste vi delta i demokratiska processer, alltså ska skolan fungera som ett miniatyrsamhälle snarare än att vara en isolerad institution utanför samhället.⁶¹ Om skolan verkar på samma demokratiska sätt som övriga samhället (bör) göra, så kommer eleverna tränas i att vara aktiva deltagare även utanför skolans väggar.

”I sociala situationer måste de unga jämföra sitt sätt att agera med andras och få det att stämma överens. Detta styr deras handlande mot ett gemensamt resultat och ger deltagarna en gemensam förståelse.”⁶²

Demokrati enligt Dewey är en social samverkan och överenskommelse mellan människor, det gör att skolan i sin tur har en betydande social funktion med hjälp av vilken eleverna – genom att få dela sin verklighet och vardagsuppfattning – även får ta del av andras verkligheter och på så sätt vidga sin förståelse för sin omvärld.⁶³ Med detta menar inte Dewey att skolan ska styras av barnen och deras uppfattningar allena. Utan att skolan, genom att dela och lyfta in elevernas olika vardagliga verkligheter och problem i undervisningen, bereder eleverna möjlighet att utöva och därigenom lära sig hur en demokratisk process fungerar. Dewey menar även att språket är en betydande faktor för att vi i dessa sociala demokratiska processer och sammanhang ska förstå varandra. Därför måste vi ha ett gemensamt språk, samt att enas om en gemensam begreppsvärld blir därför en central aspekt av skolans uppdrag.⁶⁴

Detta är för min undersökning en viktig tes i den bemärkelsen att jag genom att låta ungdomar fotografera och berätta om sina livsmiljöer bjuder in och möter deras vardagsmiljö.

⁶¹ Biesta, Gert, *Bortom lärandet: demokratisk utbildning för en mänsklig framtid*, Studentlitteratur, Lund, 2006, s. 217.

⁶² Dewey, *Demokrati och utbildning*, 1999 s. 76.

⁶³ Säljö, *Den lärande människan – teoretiska traditioner*, s.247.

⁶⁴ Dewey, *Demokrati och utbildning*, 1999, s.74-45.

5.2 Christian Norberg-Schulz platsfenomenologi

Christian Norberg-Schulz (1926–2000) är en norsk arkitekt och arkitekturteoretiker som har stor betydelse för fenomenologins användning inom arkitekturteorin. Norberg-Schulz utvecklade platsfenomenologin, en teori om platsens betydelse för det fenomenologiska perspektivet. Norberg-Schultz och hans platsfenomenologi handlar sammanfattningsvis om

Figur 3 Foto taget av Deltagare-2, 2021

sammankopplingen mellan plats och människa, att platsen är relaterad till människans användning och förståelse för den, samt hur människan i sin tur berörs av platsens historiska och kulturella värden.⁶⁵

Norberg-Schultz använder och beskriver begreppet *plats* på samma sätt som jag har använt mig av begreppet livsmiljö. Platsen innefattar de platser som vi bor, passerar, använder eller vistas på.

5.2.1 Platsens ande, *genius loci*

Norberg-Schultz har i *Fenomenet plats* (1999) valt att som en del i sin omfattande fenomenologiska platsteori beskriva platsens väsen även kallat *genius loci*, som är ett romerskt begrepp.⁶⁶ Enligt romarna så är *genius* en skyddsande, som följer alla levande varelser från krubban till kistan och ger liv åt de platser som varelsena lever och verkar på. Anden sades, att förutom att bringa liv, även förse sina skyddslingar med karaktär eller väsen.⁶⁷ Norberg-Schultz menar att detta trosuppfattning kan ha att göra med att människan förr hade ett större behov av att komma väl överens med, och ha en förståelse för, de landskap eller miljöer hon bebodde; exempelvis för att ha koll på var jorden var fattig och stenig eller

⁶⁵ Bengtsson, Jan, *Fenomenologiska utflykter: människa och vetenskap ur ett livsvärldsperspektiv*, Daidalos, Göteborg, 1998, s. 237-238.

⁶⁶ Norberg-Schultz, Christian, "Fenomenet plats", i *Arkitekturteorier*, Raster, Stockholm, 1999, s.107.

⁶⁷ Norberg-Schultz, *Fenomenet plats*, 1999, s.107.

när tjälen vanligtvis infann sig.⁶⁸ Med denna förklaring så menar inte Norberg-Schultz att förminska fenomenet till något som enbart var nödvändigt för människans överlevnad. Tvärtom så påtalar han att platsers inneboende väsen har varit synligt och närvarande i alla tidsåldrar och kulturer. Som exempel nämner han att turismen är ett tecken på att människan är nyfiken och dras till olika platser och den specifika platsens inneboende väsen.⁶⁹ Att exempelvis sitta på en av Smyges stenstränder, se ut över havet samtidigt som du trycker i dig en rökt makrill, som kommer från just det havet du ser ut över, känner, hör och doftar, detta är platsen ande, Smyges genius loci som bara finns just där.

5.2.2 Orientering, identifikation och platsförlusten

Norberg-Schultz menar att den moderna människan – och vårt sätt att bebygga och inta platser i modern tid – har ignorerat platsernas genius loci. Detta benämner Norberg-Schultz som *platsförlust*.⁷⁰ För att förstå platsförlusten så behöver vi först förstå människans förhållande till platsen samt hur hon förhåller sig till den. Norberg-Schultz beskriver två psykologiska funktioner för att närma sig detta, nämligen *orientering* och *identifikation*.⁷¹ Med orientering så menar Norberg-Schultz att för att människan ska känna tillhörighet och en existentiell samhörighet med platsen så måste hon veta var hon är. Rent konkret är orienteringen kopplad till de rumsliga strukturer som vi har skapat runt oss som gör att vi kan orientera oss; som stigar, vägar, hus, namn på städer.⁷² Identifikation handlar om *hur* människan ska vara på platsen. Detta är kopplat till förståelsen av platsen genius loci, att människan måste vara förtrogen med platsen och uppleva den som meningsfull.⁷³ Exempelvis måste jag bli sams med Smyges blåst och regn, tillika som att jag förstår och nyttjar det som platsen har att erbjuda, som makrill och fina stenar. Orientering och identifiering bör vara i jämvikt med varandra. Men Norberg-Schultz menar att det i modern tid finns en obalans i vilket orientering, som kan förklaras som det praktiska, har fått större utrymme än identifikation. Det är denna obalans som Norberg-Schultz menar skapar platsförlust.⁷⁴

⁶⁸ Norberg-Schultz, *Fenomenet plats*, 1999, s.107.

⁶⁹ Norberg-Schultz, *Fenomenet plats*, 1999, s.107.

⁷⁰ Bengtsson, Jan, 'Arkitektur och fenomenologi: om Norberg-Schultz' platsfenomenologi', *Nordisk arkitekturforskning*, 1994 (7:1), s. 17-33, 1994, s. 28.

⁷¹ Norberg-Schultz, *Fenomenet plats*, 1999, s.108.

⁷² Norberg-Schultz, *Fenomenet plats*, 1999, s.109.

⁷³ Norberg-Schultz, *Fenomenet plats*, 1999, s.110-111.

⁷⁴ Norberg-Schultz, *Fenomenet plats*, 1999, s.109.

Identifikation och orientering i denna kontexten ligger nära människans känsla av identitet och ”hemmakänsla”; exempelvis att besöka staden/gatan/huset i vilket du växte upp i (under i alla fall en avgränsad sammanhållen period av din barndom) väcker för många av oss en speciell känsla. Vi kan orientera oss på platsen men vi känner även igen platsens väsen eller genius loci.⁷⁵

Jag tar från Norberg-Schults med mig tanken om platsen som identitetsskapare, i min bearbetning av materialet från fotoeliciteringen med workshopsdeltagarna i vilket de får berätta om platser de har valt att dokumentera.

⁷⁵ Norberg-Schultz, *Fenomenet plats*, 1999, s.112-115.

6. Bearbetning och analys

I följande avsnitt så kommer jag redogöra för en bearbetning av en utvald del av det empiriska materialet. Det är jag som gjort urvalet efter vad jag anser vara relevant för studiens syfte och frågeställning. Ljudinspelningarna från intervjuerna med vuxengruppen samt den fotoelicitering som genomförts individuellt med workshopsdeltagarna är transkriberad. Materialet har sedan analyserats med analysmetoden IPA; där min egen tolkning och erfarenhet blir en ofrånkomlig del av i analysen. Dock så vill jag klargöra att jag under intervjuerna och fotoeliciteringarna – i enlighet med ett fenomenologiskt förhållningsätt – har hållit tillbaka mina egna tolkningar och erfarenheter, för att ge deltagarnas subjektiva erfarenheter så mycket utrymme som möjligt.⁷⁶

Första delen kommer att bestå av analyserat och bearbetat material i urval från dom tre intervjuerna med ”vuxengruppen”.

Den andra delen i detta avsnitt kommer att bestå av det bearbetade materialet från workshopens efterföljande intervjuer. I denna delen kommer deltagarna vara anonymiserade.

6.1 Intervjuer med vuxengruppen

6.1.1 Ingrid Svetoft: DrottningH, en forskningsprocess

Under intervjun med Ingrid Svetoft så beskrev hon sitt arbete med dialogmodellen Arkitekter i skolan, vilket är en modell som Ingrid beskriver främst som ett kunskapsutbyte. Arkitekter och stadsplanerare får komma till skolan och dela med sig av sina kunskaper och expertis samtidigt som de – ur barnens perspektiv – får ta del av information och upplevelser från området som ska förändras/utvecklas. Arkitekter i skolan inleddes i *Projekt DrottningH* (2011). Projektets syfte var att utveckla och bygga ut bostadsområdet Drottninghög i Helsingborg.⁷⁷

Man startar alltid med ett riktigt uppdrag, innan första gången man träffas så kommer det ett brev ifrån ett kommunalt bostadsbolag eller en fastighetsägare eller en ideell förening med att - kan ni hjälpa oss, vi har så tråkig innergård skulle ni kunna göra någonting bra här?⁷⁸

Arkitekter i skolan är ett bra exempel på John Deweys lärande genom Inquiry då dialogmodellen är uppbyggd på ett liknande sätt som en forskningsprocess.⁷⁹

⁷⁶ denscomebeba

⁷⁷ Svetoft, Ingrid, universitetslektor i Urbana studier & Fastighetsvetenskap, Malmö Universitet, intervju 2021-02-19

⁷⁸ Svetoft, Ingrid, intervju 2021-02-19

⁷⁹ Säljö, *Den lärande människan – teoretiska traditioner*, 2017, s. 249.

När uppdraget (frågeställningen) väl är på plats lägger man det åt sidan tills man har gjort informationsinhämtningen i de fyra stegen som dialogmodellen består av (1. Här och nu, 2. Dåtid, 3. Omvärld, 4. Framtid.). Under dessa fyra steg så samlas och delas en rad olika kunskaper, erfarenheter och upplevelser mellan barnen och de yrkesverksamma vuxna i projektet. Exempelvis så får barnen under steg 3 åka till andra delar av staden. Dels för att sätta sin egen plats i relation till närliggande platser (som exempelvis, gågatan och havet) och dels för att kunna jämföra och få idéer vad som fattas, eller finns mer utav i sitt eget bostadsområde (exempelvis finns det kanske inga grillplatser, som det gjorde i det andra området). I fallet DrottningH fick även barnen chans att åka upp och hälsa på ”beställarna” på deras arbetsplats. De personer som hade bett barnen om hjälp. Barnen fick alltså kliva in på de vuxnas platser, på samma sätt som de vuxna hade klivit in i barnens. Detta besök och möte gör att barnen ges insyn och kunskap om de vuxnas platser likt det sätt på vilket de vuxna har blivit inbjudna att se platserna i bostadsområdet ur barnens perspektiv.

Det är en resa man gör tillsammans, man upptäcker saker och lär varandra, dom här i årskurs fem har lärt mig om bostadsområdet som jag bara hälsar på i, så vi byter kunskap, så det är ett ömsesidigt lärande och ömsesidigt utbyte, så detta med vem som är experten kan man ju diskutera.⁸⁰

Det är först under träff nummer fyra som barnen får komma med förslag till förändring. Likheter med ett forskningsprojekt är att frågeställningen/problemet omöjligt går att besvara direkt – då hade det ju inte varit ett problem – utan man måste vända och vrida, plocka isär och undersöka för att tillsammans närma sig ett eventuellt svar eller lösning.⁸¹ Och precis som Dewey menar så vidgas perspektivet och förståelsen om detta får göras i grupp.⁸² Ingrid Svetoft berättar:

Att börja prata om samma begrepp och synonymer till begrepp så att vi har en gemensam begreppsvärld, exempelvis så säger jag som arkitekt entré medan någon annan säger öppning, dörr eller ingång⁸³

För att ett kunskapsutbyte mellan dom olika parterna ska vara möjligt så måste barnen och de vuxna i projektet förstå varandra. Ingrid Svetoft menar att dom måste bygga upp en gemensam begreppsvärld. Detta hanterar man i modellen genom vad Ingrid Svetoft kallar för ”ordlina” som under hela projektets gång får hänga upp i klassrummet. När någon kommer på ett passande begrepp eller synonym så hänger man upp sitt ord bredvid andra som kan ha liknande betydelse. Dewey menar att ett gemensamt språk är ett måste för att kunna ta del av

⁸⁰ Svetoft, Ingrid, intervju 2021-02-19.

⁸¹ Säljö, *Den lärande människan – teoretiska traditioner*, 2017, s. 250-251.

⁸² Säljö, *Den lärande människan – teoretiska traditioner*, 2017, s. 250-251.

⁸³ Svetoft, Ingrid, intervju 2021-02-19.

varandras erfarenheter, vilket är en av grundpelarna för att leva i och förstå ett demokratiskt samhälle. Ingrid Svetofts röst igen:

Man ger ett uppdrag som sen också blir byggt, man lånar inte utan att ge något tillbaka, det är en förtroendefråga.⁸⁴

Ingrid Svetoft klargjorde vikten av att utgå ifrån ett riktigt uppdrag, tillika vikten av att uppdraget också får ett verkligt resultat och slutpunkt. De ungas erfarenheter, expertis och arbete har en bestämd riktning och leder till en faktisk förändring.

6.1.2 Madéléne Beckman

De delar av intervjun med Madéléne Beckman som blev extra givande och relevanta för denna undersökning var när Madéléne Beckman redogjorde för ArkDes⁸⁵ samarbete med en gymnasieskola i Stockholm. Samarbetet sträckte sig över en tioårsperiod, under vilken en ny klass varje år fick chansen att medverka.

Fördelen med skolan är... får du en bra kontakt med lärarna så får ju dom nya elever varje år, också kan man upparbeta något som passar både läroplanen och vårt uppdrag på ArkDes.⁸⁶

Uppgiften som delades ut till eleverna gick under arbetsnamnet *Staden i ungas ögon*.

Uppdraget som eleverna tilldelades bestod i att de skulle välja en plats i Stockholm som de själv anser behöver en förändring. Eleverna fick hålla sig till sin subjektiva åsikt om vilken förändring platsen behöver för att de ska bli en bra plats för dem själva. Efter att eleverna valt plats så fick de genom ArkDes lektioner i hur man utformar en platsanalys. ArkDes gav även eleverna ett historiskt perspektiv; varför ser staden ut som den gör (vilka funktioner kom till i stadsrummet under vilka perioder och varför). Efter denna gedigna start så fick eleverna jobba med sina platser under skoltid. Madéléne Beckman berättar att de flesta år så arbetade eleverna ämnesöverskridande med uppdraget. Exempelvis så fick de i svenskan skriva en analysrapport och på mattan så arbetade de med skalor inför bygget av modellen som utfördes på bild/formlektionerna.

Sedan är det presentation på ArkDes, en publik utställning som stod 3–4 veckor med byggda fysiska modeller som innehöll alla förändringar, samt en affisch och en skriftlig analys.⁸⁷

Som citatet lyder så får eleverna sedan ställa ut på ArkDes. Enligt Madéléne Beckman skapar det verklighetsförankring som projektet annars hade saknat då de förändringar som eleverna

⁸⁴ Svetoft, Ingrid, intervju 2021-02-19

⁸⁵ ArkDes är Sveriges nationella centrum för arkitektur och design.

⁸⁶ Beckman, Madelene, intendent för ArkDes pedagogiska verksamhet, Stockholm, intervju 2021-02-15

⁸⁷ Beckman, Madelene, intervju 2021-02-15

föreslår och gestaltar för platsen inte blev byggda eller ändrade i verkligheten. Madelène Beckman är precis som Ingrid Svetoft noga att påtala att verklighetsförankring är viktig när man ska utbilda barn och unga i demokratiska processer.

Ytterligare en aspekt som både Madelène Beckman och Ingrid Svetoft har gemensamma åsikter om, är vikten av att få en tillgång, kunskap och förståelse i språket och de begrepp som används när vi talar om våra gemensamma livsmiljöer, arkitektur, stadsplanering och demokratiska processer kopplade till dessa.

6.1.3 Karin Knapp

Karin Knapp är den gymnasielärare som under tio års tid hade samarbete med Madelène Beckman på ArkDes. Nu jobbar Karin Knapp på ett relativt nystartat gymnasium i Stockholm. Hon är lärare i bild och design, främst på teknikprogrammet. Under samtalet med Karin Knapp så talade vi främst om hennes (och hennes kollegors) samarbete med Trafikkontoret⁸⁸. Upplägget är mycket snarlikt projektet *Staden i ungas ögon*, som projektet kallades under samarbetsperioden med ArkDes. Skillnaden nu ligger i att Trafikkontoret kommer till skolan, efter en presentation av sig själva så ger de klassen ett verkligt uppdrag, exempelvis att utveckla ett eller flera redan utvalda offentliga rum. Eleverna arbetar under skoltid och ämnesöverskridande, men istället för att avsluta projektet med en utställning så får eleverna åka till Trafikkontoret och presentera sin idé.

De gör inte så mycket att de inte blir något byggt varje år, de som gör de på riktigt är hur trafikkontoret bemöter våra elever, ger dom seriös feedback och gör deras arbete betydelsefullt, tar det på allvar.⁸⁹

Även detta är ett utmärkt exempel på John Deweys lärande genom Inquiry, då eleverna blir presenterade för ett verklighetsförankrat problem.⁹⁰ Det kan tänkas att Dewey hade uppskattat att problemet bearbetas och undersöks ämnesöverskridande snarare än att hålla problemet enbart inom ett ämne. Både då det speglar världen utanför skolan på ett mer realistiskt sätt men även att de ger eleverna ett bredare användningsområde av sina nyvunna kunskaper. Exempelvis att kunskaper en lär sig på matten är applicerbart och går att använda på bilden eller svenskan.

⁸⁸ Trafikkontoret ansvarar för Stockholms trafik- och utemiljö samt stadens offentliga rum.

⁸⁹ Knapp, Karin, gymnasielärare bild- och design, Stockholm, intervju 2021-02-22.

⁹⁰ Säljö, *Den lärande människan – teoretiska traditioner*, 2017, s. 250.

6.2 Intervju med workshopdeltagare

6.2.1 Deltagare-1: Den sociala aspekten av en plats

Den första platsen som Deltagare-1 valde att dokumentera är en korridor; en plats med galler för fönstren, men många relativt stora fönster, laminatgolv och skåp.

Figur 4 Foto taget av Deltagare-1, 2021

Deltagare-1 berättar i intervjun att detta är hens skola, en plats som enligt hen själv är som ett andra hem; en plats på vilket hen ”bara kan vara”. Deltagare-1 gör det tydligt för mig att hen inte anser att denna korridoren är fin i en materiell bemärkelse, utan att det är vad skolan ger hen för känsla som är anledningen till att hen valde ut just denna platsen att dokumentera.

Skolan i sig, alltså miljön spelar inte så stor roll för mig, de handlar mer om människor och stämning, de man ser är inte så viktigt för mig. Galler, och lite grått spelar ingen roll.⁹¹

Christan Norberg-Schultz hävdar i sin platsteori att människans identitet reflekterar eller spelar med platsens identitet, *genius loci*. Fenomenen kan enligt Norberg-Schultz bestå av både naturligt skapta sådana – som stenar, träd, fisk i havet och så vidare – likväl som av människan skapta objekt, som en stig eller ett galler över ett fönster. I dessa fenomen och objekt räknar Norberg-Schultz även in det ogripbara, såsom känslor eller förnimmelser.⁹² För Deltagare-1 är det just detta ogripbara som för hen skapar värde i en plats. Energin och den

⁹¹ Deltagare-1, fotoelicitering, Stockholm, 2021-04-15

⁹² Norberg-Schultz, *Fenomenet plats*, 1999, s.109.

inre känslan hen får av de människor som hen möter på platsen. I Deltagare-1:s fall så är det den sociala aspekten som är den mest betydande. Enligt Norberg-Schultz kan *känslan* tänkas skapas av människorna som närvarar på platsen. Jag anser att Deltagare-1:s utsagor om att det är de sociala faktorerna av platsen som spelar roll för hen visar på ett glapp i Norberg-Schultz platsteori; om platsen som identitetsskapare. Detta eftersom teorin inte räknar in människans sociala samhörighet med andra människor på plats som exempelvis vänner och lärare, vilket är en viktig faktor när det kommer till identitetsbildning.⁹³

Detta är dock en betydande faktor för John Dewey som antagligen hade gett Deltagare-1 en gillande klapp på axeln om han hade fått lyssna på Deltagare-1 förklara anledning till val av platser, då den sociala miljön enligt Dewey är en viktig del för att förstå och skolas in i ett demokratiskt tänk, för att i sin tur bli en demokratiskt aktiv medborgare även efter skolan.⁹⁴

...skolan, jag mådde bra att vara där, ha annat att tänka på, fast man inte fick träffa alla klasskamrater varje, så gav det mycket att träffa några⁹⁵

I Deweys *Demokrati och utbildning* (1997) beskriver han utbildningens sociala funktion. Att det är genom kommunikationen och samvaro med andra människor, både som vi själva valt och dom människor vi slumpas tillsammans med (som klasskamrater eller lärare) som våra erfarenheter får möjlighet att expandera och vi förstår andra perspektiv än våra egna.⁹⁶

I min analys av det transkriberade materialet så tolkar jag det som att skolan förutom att spela en social roll för Deltagare-1 även skapar en rytm i hens vardag med hjälp av denna platsen. På frågan varför hen valde just den platsen att fotografera i hela sin skola så berättar hen:

Korridoren har en stor betydelse för mig... de är där jag hänger av mig... de är där jag har mina böcker. De är den första platsen jag möter på morgonen och den sista platsen jag ser innan jag ska gå hem.⁹⁷

Hens val av plats uppfattas av mig som väldigt medvetet. Hen påtalade i intervjun att hen letade efter en plats inuti skolan som skulle representera den mest betydande.

⁹³ Bengtsson, *Arkitektur och fenomenologi: om Norberg-Schulz' platsfenomenologi*, 1994, s.30.

⁹⁴ Säljö, *Den lärande människan – teoretiska traditioner*, 2017, s. 249-250.

⁹⁵ Deltagare-1, fotoelicitering, Stockholm, 2021-04-15

⁹⁶ Dewey, *Demokrati och utbildning*, 1999, s.56.

⁹⁷ Deltagare-1, fotoelicitering, Stockholm, 2021-04-15

Den andra bilden som Deltagare-1 hade fotograferat var en bild på en promenadväg, med ett relativt öppet landskap (se figur 5).

Den här promenadplatsen betydde mycket för mig under distanstiden under våren, det var då jag tvingades gå ut, ta en promenad, det var där jag reflekterade över livet och ja... det kändes som det var vid den vägen det hände ganska mycket.⁹⁸

Norberg-Schultz menar i sin plats teori att platser sällan är frikopplade från människan, utan är relaterade till hennes användning och förståelse för platsen.⁹⁹ Med detta så kan man förstå att Deltagare-1 promenadväg är mångfacetterad i förhållande till Deltagare-1:s användning och upplevelse av den. Precis som med skolan så påtalar Deltagare-1 att det inte är platsens yttre attribut som gjorde att hen valde ut denna platsen att fota. Utan att det är hur och med vem hen använder platsen som länkar ihop skolan och hemmet. Att deltagaren känner en tydlig orientering på platsen, känner igen den och kan vägen utantill.

Där hjärtat känner sig hemma är ett hem, och jag känner att jag har hjärtat både i Turkiet och Sverige¹⁰⁰

Då Deltagare-1 inte hade fotat så många platser så frågade jag hen om det var några platser som hen inte har fotat, men ändå vill tala om. Hen svarade direkt att hen ville nämna en som inte har varit möjlig att besöka eller för den delen fotografera:

Jag saknar Turkiet, jag har mina rötter där, jag har en massa positiva minnen där, och mina släktingar, jag bor ju i Sverige mitt hem är här, men jag har liksom två kulturer, jag behöver båda kulturerna,¹⁰¹

Deltagare-1 berättar om den mindre staden eller *nästan by* som hen själv uttrycker det är en plats till vilket deltagare-2 reser med sin familj under lov och somrar. Deltagare-1 talar under

Figur 5 Foto taget av Deltagare-1, 2021

⁹⁸ Deltagare-1, fotoelicitering, Stockholm, 2021-04-15

⁹⁹ Bengtsson, *Arkitektur och fenomenologi: om Norberg-Schultz' platsfenomenologi*, 1994, s.32.

¹⁰⁰ Deltagare-1, fotoelicitering, Stockholm, 2021-04-15

¹⁰¹ Deltagare-1, fotoelicitering, Stockholm, 2021-04-15

denna delen av samtalet mycket om minnen, men också om en delad känsla som är lika delar att hen känner en stark tillhörighet men även en alienering:

De finns för och nackdelar med att ha två länder, när jag är där så ser vissa mig som en europé, och här blir jag ibland stämplad som invandrare, ibland får man lite identitetskris, men jag känner mig hemma på båda ställena.¹⁰²

Även detta fenomen diskuterar Norberg-Schultz i *Fenomenet Plats* (1999) i vilket han menar att en människas existentiella identitet är knuten till att hon känner tillhörighet till en plats.¹⁰³ Han diskuterar även vikten för en människa av att ha konkreta rötter till en plats. Något som Deltagare-1 anser sig ha till inte bara ett utan två ställen. Det blir dock tydligt under samtalet med Deltagare-1 att känslan av identitetskris som stundvis infinner sig hos hen främst är baserad på utomstående människors åsikter snarare än på Deltagare-1:s egna. Jag ser under den tiden vi talar om Turkiet en stolthet, när hen talar om den ljuvliga maten, och om minnen som får liv av släktingar som har gått bort. Samma typ av glädje och stolthet ser jag även när hen talar om sina platser och vänner i Sverige.

6.2.3 Deltagare-2: Naturen och egentiden

Deltagare-2 hade tagit maximalt antal fotografier. Vi hade 27 fotografier att använda som underlag. Dock var inte platserna lika specifika som Deltagare-1:s platser i den bemärkelsen att det var många bilder, tagna under ett par olika promenader som hen brukar välja. När jag i detta avsnitt använder mig av ordet *Naturen* kommer det att åsyfta Deltagare-2:s fotograferade platser, då hen själv använder ordet som ett slags paraplybegrepp för alla de platser hen har fotograferat.

”De handlar om att komma ut, att inte bli fast hemma”¹⁰⁴

På min inledande fråga om vad hen har valt för platser att fota så redogör hen för att det mestadels är bilder av skogar, ängar, vattendrag och hästar. Tydligt under intervjun är att Deltagare-2 har börjat använda sig av, och röra sig i *naturen* mer det senaste året. Hen förklarar att detta har med pandemin att göra. Förutom den tiden Deltagare-2 har spenderat på jobbet så berättar hen att hen hållit sig hemma i en mycket högre grad än innan pandemin. Det är en bild

¹⁰² Deltagare-1, fotoelicitering, Stockholm, 2021-04-15

¹⁰³ Norberg-Schultz, *Fenomenet plats*, 1999, s.108-110.

¹⁰⁴ Deltagare-2, fotoelicitering, Stockholm, 2021-04-15

som sticker ut i samlingen. Deltagare-2 själv menar att den har en annan innebörd än resterande bilder:

Jag hade en champagneflaska med också, som ska representera tiden innan, de va ett annat liv. Nu har jag naturen på ett annat sätt men... den ska nog också representera hur livet ska se ut efter¹⁰⁵

Jag valde att ta med denna delen, och bilden (se figur 6) då jag anser det relevant att få en inblick i och förståelse av Deltagare-2:s relation till

Figur 6 Foto Taget av Deltager-2, 2021

naturen innan pandemin. En tid då hen säger sig inte ha haft tid att vara ute i naturen på samma sätt som nu. Hen påtalar att promenaden som hen fotograferat sina bilder på är för hen känd sen barndomen, då hen och familjen hade hästar nära den vägen.

Man blir lite lugn i kroppen som meditation, det har blivit viktigt för mig... det gör mycket för mitt psykiska välmående, jag saknar inget när jag är ute,, utan jag uppskattar tiden för mig själv fast jag annars är en extrovert människa¹⁰⁶

¹⁰⁵ Deltagare-2, fotoelicitering, Stockholm, 2021-04-15

¹⁰⁶ Deltagare-2, fotoelicitering, Stockholm, 2021-04-15

Förutom att beskriva sin känsla av sitt nyfunna behov av att vara ute i naturen, och en fritid som helt plötsligt innehöll andra saker än tidigare (se Figur 6) så kan jag även fysiskt se på Deltagare-2 att hans axlar sjunker en aning och att han blickar ut när han talar om sin plats i naturen. Jag slås av tanken att han ser lugn ut när han pratar om den. Att Deltagare-2 finner ett lugn och lycka i den närliggande natur kan bero på att Deltagare-2 har blivit *sams* och fått en känsla för platsens *genius loci* redan som barn.¹⁰⁷ Denna platsen värde kan ligga i att han helt enkelt känner igen den genom att den är oföränderlig i sin bekanta och säsongsbetonade förändring till skillnad från de många skilda platserna som han spenderade fritiden på innan pandemin.

Figur 7 Foto Taget av Deltagare-2, 2021

Jag frågar varför han valde att fota platser där vatten förekommer (se Figur 8). På detta svarar han att det nog har varit ett undermedvetet val, men fortsätter med att berätta att vatten inbringar ett lugn och att det ger en semesterkänsla bara att se och höra vatten. Sedan berättar han om familjens semestrar som brukar gå till havet både när det gäller utlandssemestrar och sommarstället i Sverige som även det ligger vid havet.

Norberg-Schultz hade sannolikt uttryckt det som att familjen valt semester mål vid havet för att de känner en starkare identifikation till dessa platser, också eftersom familjen även i Sverige ofta befinner sig på, samt bor på, platser nära havet.¹⁰⁸ Orienteringen kan även vara lättare att förstå för Deltagare-2 som är uppväxt och inbegripen i egenskaper och hur ett

¹⁰⁷ Norberg-Schultz, *Fenomenet plats*, 1999, s. 110-111.

¹⁰⁸ Norberg-Schultz, *Fenomenet plats*, 1999, s. 112.

sådant landskap brukar te sig. Därmed är chansen större att hen har lättare att orientera sig i ett annat – men ändå upplevt likartat – kustlandskap. Detta sammantaget kan beskrivas som att om Deltagare-2 med familj besöker en plats med snarlik genius loci som den där de bor, så är chansen större att de känner en starkare tillhörighet till platsen de besöker.

Figur 8 Foto taget av Deltagare-2, 2021

Som jag nämnde i Deltagare-1:s analysdel så är den sociala aspekten av en plats inte särskilt närvarande i Norberg-Schultz platsteori, men ändå så verkar den vara en viktig aspekt när man diskuterar hur man som människa trivs eller förhåller sig till en plats. Deltagare-2 säger under fotoeliciteringen:

Vi behöver det sociala sammanhanget för att kunna utvecklas och lära av varandra som unga, men de är lika viktigt att lära sig att vara självständig och ensam.¹⁰⁹

Citatet ovan pekar på en period i livet; brytpunkten mellan ungdomen och vuxenlivet som säkert de flesta av oss har gått igenom. I denna brytpunkten anser Deltagare-2 att hen befinner sig. Detta har snabbats på en aning av pandemin, vilket Deltagare-2 enbart verkar uppfatta som positivt.

¹⁰⁹ Deltagare-2, fotoelicitering, Stockholm, 2021-04-15

7. Tolkning och resultat

I detta avsnitt ställs tolkning och resultat av undersökningens två analysdelar i relation till undersökningens syfte – att undersöka ungdomars upplevelser av och användning av våra gemensamma livsmiljöer – respektive frågeställningen om vilka kunskaper om detta jag får ”genom att tillgodogöra mig erfarenheter från sakkunniga i fältet samt att utforska fotoeliciteringsprojekt”. Ett kortfattat svar på frågeställningen kan formuleras som att förtroende, en gemensam begreppsvärld och samarbete är centralt för att engagera och medvetandegöra elever och därigenom ge dem möjlighet att påverka sin livsmiljö. Jag utvecklar detta mer nedan.

För att få en förförståelse och inspiration inför planeringen av workshopen och den efterföljande fotoeliciteringen så valde jag att intervjua kunniga i fältet. Resultatet av detta visade sig inte enbart ge mig underlag till workshopen, utan även en rad lärdomar och metoder inför min blivande roll som bild- och designlärare. Lärdomar som kan appliceras på många olika typer av uppgifter och ämnen inom bildpedagogiken. I synnerhet så fick jag en förståelse för olika pedagogiska tillvägagångssätt och metoder för att engagera och involvera barn och unga i frågor som rör våra rättigheter till insyn och påverkan på våra gemensamma livsmiljöer. Det främsta jag tar med mig till min kommande roll som bildpedagog är att det ur ett lärarperspektiv krävs förtroende mellan lärare och elever för att jobba med ämnen och platser utanför skolans väggar.

Detta förtroende byggs på ett jämställt kunskapsutbyte där de ungas/elevernas erfarenheter och upplevelser medvetandegörs och får ta plats i undervisningen medan jag kan ge tillbaka en annan form av kunskap, som exempelvis verktyg och metoder för att genom gestaltande få möjlighet att uttrycka fler dimensioner och aspekter av sina erfarenheter än vad det skrivna eller talade ordet rymmer.

Jag tar även med mig vikten av en gemensam begreppsvärld, som en del av de pedagogiska verktyg som är nödvändig för att barn och ungdomar ska få en chans att involveras och engageras och ges insyn i frågor som rör våra gemensamma livsmiljöer. Barn/ungdomar kommer aldrig få en chans till deltagande om de inte förstår vad som menas med orden och begreppen. På samma sätt som vuxna måste förstå barnens språk för att få tillgång till deras kunskap och expertis.

Att samarbeta både ämnesöverskridande samt med aktörer utanför skolan, kan stärka och skapa ett bemyndigande hos många barn, ungdomar och elever med premissen att uppdraget/problemet är verklighetsbaserat och blickar utanför skolans väggar.

Under fotoeliciteringen med de båda deltagarna så blev det tydligt att de platser som deltagarna valt att fotografera var baserade på deltagarnas egna uppfattning av en plats som har varit av värde för dem. Deltagarnas reflektiva förhållningssätt till dels den didaktiska uppgiften de tilldelades, och dels hur de bemött och hanterat det för dem ”nya” utforskade verktyget engångskameran visar på att deltagarna har stannat upp och reflekterat över vad en plats kan betyda för dem. Det blev även tydligt att fotografierna ledde ungdomarna vidare från att tala om enbart platsen till att tala om sina erfarenheter och upplevelser under pandemin, både i förhållande till de valda platserna men också kring ämnen som inte rörde de fotograferade platserna utan som istället handlade om andra delar av deltagarnas vardag.

Samtalet kom att beröra saker som exempelvis saknad, rädsla och lättnad. Att finna styrka i sig själv när man inte får träffa andra. Att börja älska naturen och egentiden, längta till släktingar i andra länder eller hur fantastiskt gott det är med turkisk mat. Dessa fotografier möjliggjorde inte endast en insyn i ungdomarnas egna livsmiljö utan de bjöd in mig i dessa ungdomars livsvärld.

Kameran som bildpedagogiskt verktyg tillät ungdomarna dels att medvetandegöra sina platser men även att visa och med fotografierna beskriva sina erfarenheter och upplevelser av sina samt våra gemensamma livsmiljöer. Som det framkom under intervjun med Ingrid Svetoft så är det medvetandegörandet av gemensamma platser som är det första steget för att förstå att man har en medborgerlig rättighet till insyn och påverkan av våra gemensamma platser. Om vi inte stannar upp och *ser*, värdesätter, uppskattar eller ifrågasätter så kommer vi heller aldrig känna ett behov av att få vår röst hörd – och i sin tur inte heller intressera oss för att lära om exempelvis medborgardialog. Deltagarna i denna studie har medvetandegjort sina platser. Hur, när eller om deltagarna kommer fortsätta att utveckla intresset för detta ämne förtäljer inte denna studien, men som utopivriden lärarstudent och blivande bildpedagog så kan jag bara hoppas.

8. Slutdiskussion

Detta arbete, som startade i att undersöka hur ungdomar kan få insyn och förståelse i förändringar som rör deras livsmiljö, har vuxit till något mycket större. Som jag redogör för i resultatet så handlar det om att jag som pedagog ska ge tillräcklig stöttning, kunskap och verktyg för att unga/elever själva ska få en chans att upptäcka och kommunicera vad som är viktigt och relevant för dem. Sen är det mitt uppdrag och ansvar att se till att det funkar med läro- och kursplanen. Denna vetskap kommer jag i framåtsyftande perspektiv använda mig av på en mycket bredare front än vad denna undersökningen har fokuserat på.

Jag kan i backspeglarna önska att jag hade fått tillgång till en större skara med deltagare till fotoeliciteringen, helst en hel gymnasieklass. På grund av den rådande pandemin och den extra arbetsbörda det har tillfört för många gymnasieskolor så var detta tyvärr ingen möjlighet. Inte heller var det en möjlighet att möta deltagarna ansikte mot ansikte.

Att mötas i grupp hade möjliggjort att kunna arbeta fram en gemensam begreppsvärld – att mötas i språket som både John Dewey och samtliga informanter i vuxengruppen påtalade vikten av; för att få en breddad förståelse och insyn i andras erfarenheter tillika sin egen – vilket är en grundbult för att få förståelse i demokratiska processer.¹¹⁰

När jag ser tillbaka på min val av tidigare forskning så är det som att de kan svara varandra. För att arbeta mot att få fungerande medborgardialog med bred representation som Wiberg efterfrågar i sin avhandling så måste vi låta barn och unga först få en chans att upptäcka sina platser, vardagsmiljöer och frågor om dessa precis som Fredrik Lindstrand undersöker i sin avhandling. För att få med så många barn och unga som möjligt i detta uppdrag så måste vi som Sofia Cele låta barnen och unga undersöka detta med en mängd olika verktyg, för att var individ ska finna sitt sätt att kommunicera på – vare sig det är genom bildpedagogiska metoder och verktyg eller i dialog.

Det blev tydligt för mig att trots att uppgiften samt engångskameran togs emot med engagemang och nyfikenhet av deltagarna, så märkte jag att det även fanns ett motstånd mot verktyget. Motståndet låg framförallt i att deltagarna inte kunde se bilderna direkt, eller för den delen radera dem. Fast jag var närvarande på så sätt att deltagarna kunde höra av sig med frågor (vilket samtliga gjorde i större eller mindre utsträckning) så tror jag att denna undersökning hade tjänat på om jag hade kunnat vara närvarande för att visa och guida vad man behöver tänka på med en analogkamera i förhållande till en mobilkamera. Jag tror

¹¹⁰ Dewey, *Demokrati och utbildning*, s.74-75

samtidigt fortfarande att det analoga hade en poäng för undersökningen, då det inte var ”fina foton” som var syftet, utan snarare att dokumentera och gå på känsla och reflektion.

9. Gestaltning/utställning

vårutställning,, uppförstorade bilder från deltagare-2 samt min egen gestaltning, delar lika osv osv

10.Källförteckning

Tryckta källor

Back, Christina & Berterö, Carina, ”Interpretativ fenomenologisk analys” i *Handbok i kvalitativ analys*, Fejes, Andreas & Thornberg, Robert (red.), Upplaga 3, Liber, Stockholm, 2019.

Bengtsson, Jan, *Fenomenologiska utflykter: människa och vetenskap ur ett livsvärldsperspektiv*, Daidalos, Göteborg, 1998.

Biesta, Gert, *Bortom lärandet: demokratisk utbildning för en mänsklig framtid*, Studentlitteratur, Lund, 2006

Bornemark, Jonna (red.), *Medborgardialog - om det svåra i att mötas: praktikers reflektioner om ett av demokratins viktigaste verktyg*, Arkus, Stockholm, 2016

Broms Wessel, Ola, Tunström, Moa & Bradley, Karin (red.), *Bor vi i samma stad : om stadsutveckling, mångfald och rättvisa*, Pocky, Stockholm, 2005

Cele, Sofia, *Communicating place: methods for understanding children's experience of place*, Acta Universitatis Stockholmiensis, Diss. (sammanfattning) Stockholm: Stockholms universitet, 2006, Stockholm, 2006

Tillgänglig på: <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:su:diva-20088> 2021-05-07

Clark-Ibáñez, Marisol, ”Gender and being ”bad”: inner-city students photographs” i *Doing visual research with children and young people*, Thomson, Pat (red.), Routledge, London, 2008

Denscombe, Martyn, *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*, Fjärde upplagan, Studentlitteratur, Lund, 2018

Dewey, John, *Demokrati och utbildning*, Daidalos, Göteborg, 1999

Fors, Vaike & Bäckström, Åsa, *Visuella metoder*, 1. uppl., Studentlitteratur, Lund, 2015

Lindstrand, Fredrik, *Att göra skillnad: representation, identitet och lärande i ungdomars arbete och berättande med film*, HLS förlag, Diss. Stockholm: Stockholms universitet, 2006, Stockholm, 2006

Norberg-Schultz, Christian, ”Fenomenet plats”, i *Arkitekturteorier*, Raster, Stockholm, 1999

Orrje, Henrik & Lindholm, Anna (red.), *Konsten att gestalta offentliga miljöer: samverkan i tanke och handling*, Statens konstråd, Stockholm, 2013

Säljö, Roger, ”Den lärande människan – teoretiska traditioner” i *Lärande, skola, bildning*, Lundgren, Ulf P., Säljö, Roger & Liberg, Caroline (red.), Fjärde utgåvan, reviderad, Natur & Kultur, Stockholm, 2017.

Wiberg, Sofia, *Lyssnandets praktik [Elektronisk resurs] Medborgardialog, icke-vetande och förskjutningar*, KTH Royal Institute of Technology, Diss. Stockholm: Kungliga Tekniska högskolan, 2018, Stockholm, 2018.

Tillgänglig på: <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:kth:diva-228373> 2021-05-07

Åsen, Gunnar, ”Varför bild i skolan? – en historisk tillbakablick på argument för ett marginaliserat skolämne.” i *Uttryck, intryck, avtryck: lärande, estetiska uttrycksformer och forskning*, redigerad av Lundgren, Ulf P (red.), Vetenskapsrådet, Stockholm, 2006.

Tillgänglig på:

https://www.vr.se/download/18.2412c5311624176023d25bf3/1529480529084/Uttryck-intryck-avtryck_VR_2006.pdf , 2021-05-08

Vetenskapliga tidskrifter

Bengtsson, Jan, 'Arkitektur och fenomenologi: om Norberg-Schulz' platsfenomenologi', *Nordisk arkitekturforskning.*, 1994 (7:1), s. 17-33, 1994

Internetkällor

Barnkonventionen: FN:s konvention om barnets rättigheter, UNICEF Sverige, Stockholm, 2009, s. 14. Tillgänglig på: <http://unicef-porthos-production.s3.amazonaws.com/barnkonventionen-i-sin-helhet.pdf> 2021-05-08

Läroplan för gymnasieskolan (Gy11), tillgänglig på

<https://www.skolverket.se/undervisning/gymnasieskolan/laroplan-program-och-amnen-i-gymnasieskolan/laroplan-gyl1-for-gymnasieskolan> , 2021-05-08.

Vetenskapsrådet (1990). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*, s. 6. Tillgänglig på

https://www.vr.se/download/18.68c009f71769c7698a41df/1610103120390/Forskningsetiska_principer_VR_2002.pdf, 2021-05-07.

Bildförtäckning

Bild på försättsblad: Foto taget av mig, 2021

Figur 1: Instruktioner som skickats till workshopsdeltagare, skrivna av mig, 2021

Figur 2: Fotografi taget av mig, 2021

Figur 3: Fotografi taget av Deltagare-2, 2021

Figur 4 – 5: Fotografier tagna av Deltagare-1, 2021

Figur 6 – 8: Fotografier tagna av Deltagare-2, 2021

Bilagor

Bilaga 1 – Samtyckesblankett till Workshoppedeltagare

Jag heter Louise Bjerstedt och går sista terminen på lärarutbildningen IBIS, Konstfack. Jag ska nu skriva examensarbete. Studiens syfte är att synliggöra ungdomars inflytande- och syn på sin egna livsmiljö. För att undersöka detta så kommer jag att ta hjälp av ungdomar som får dokumentera platser som de själv anser värdefulla, dokumentationen kommer göras med en engångskamera.

Som deltagare i studien kommer du att få ett "workshopkit" hemskickat innehållande instruktioner, engångskamera samt ett returpack för att du ska kunna posta tillbaka kameran till mig. När bilderna är framkallade så kommer vi att mötas på Zoom för att samtala om dina bilder och dom platser som du har valt att fotografera.

Samtalet kommer med Ditt samtycke att spelas in för att senare transkriberas (omvandla en ljudfil till text). Ingen annan än jag kommer få ta del av det inspelade materialet.

Det transkriberade materialet samt fotografierna får endast användas i forskningsändamål som underlag till mitt arbete. Deltagarna i studien kommer att anonymiseras.

För att använda insamlat material i samband med redovisning och rapportskrivning enligt ovan behöver jag Ditt samtycke.

Arbetet sker under handledning av Andrea Cruz och Tyra Nilsson. Mina handledare arbetar på Institutionen för bild och slöjd-pedagogik, Konstfack.

E-post: [REDACTED]

Kontakta gärna mig om ni har frågor på tel. [REDACTED] eller mejl: [REDACTED]

Tack på förhand!

Hälsningar

Samtycke för Examensarbetet _____

Namnförtydligande: _____